YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO

26 päivänä syyskuuta 2000 *

Asiassa C-225/98,

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies M. Nolin, prosessiosoite Luxemburgissa c/o saman yksikön virkamies C. Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

kantajana,

vastaan

Ranskan tasavalta, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston jaostopäällikkö K. Rispal-Bellanger ja saman osaston lähetystöneuvos A. Viéville-Bréville, prosessiosoite Luxemburgissa Ranskan suurlähetystö, 8 B boulevard Joseph II,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

jossa kantaja vaatii yhteisöjen tuomioistuinta toteamaan, että Ranskan tasavalta ei ole noudattanut EY:n perustamissopimuksen 59 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 49 artikla), julkisia rakennusurakoita koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 26 päivänä heinäkuuta 1971 annetun neuvoston direktiivin 71/305/ETY (EYVL L 185, s. 5), sellaisena kuin se on muutettuna 18.7.1989 annetulla neuvoston direktiivillä 89/440/ETY (EYVL L 210, s. 1), ja erityisesti sen 12, 26 ja 29 artiklan sekä julkisia rakennusurakoita koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 14 päivänä kesäkuuta 1993 annetun neuvoston direktiivin 93/37/ETY (EYVL L 199, s. 54), ja erityisesti sen 8, 11, 22 ja 30 artiklan mukaisia velvoitteitaan sellaisiin julkisia rakennusurakoita koskeviin sopimuksiin liittyvien kolmen vuoden aikana järjestettyjen tarjouskilpailujen yhteydessä, jotka koskevat Région Nord-Pas-de-Calais'n ja Département du Nordin teettämiä koulurakennusten rakennus- ja kunnostustöitä,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat J. C. Moitinho de Almeida, D. A. O. Edward, L. Sevón ja R. Schintgen sekä tuomarit J.-P. Puissochet, P. Jann, H. Ragnemalm ja V. Skouris (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: S. Alber,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies D. Louterman-Hubeau,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan asianosaisten 1.2.2000 pidetyssä istunnossa, jossa komission asiamiehenä oli M. Nolin ja Ranskan tasavallan asiamiehenä ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston lähetystöneuvos S. Pailler, esittämät suulliset lausumat,

kuultuaan julkisasiamiehen 14.3.2000 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Euroopan yhteisöjen komissio on nostanut EY:n perustamissopimuksen 169 artiklan (josta on tullut EY 226 artikla) nojalla kanteen, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 22.6.1998 ja jossa yhteisöjen tuomioistuinta vaaditaan toteamaan, että Ranskan tasavalta ei ole noudattanut EY:n perustamissopimuksen 59 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 49 artikla), julkisia rakennusurakoita koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 26 päivänä heinäkuuta 1971 annetun neuvoston direktiivin 71/305/ETY (EYVL L 185, s. 5), sellaisena kuin se on muutettuna 18.7.1989 annetulla neuvoston direktiivillä 89/440/ETY (EYVL L 210, s. 1; jäljempänä direktiivi 71/305/ETY), ja erityisesti sen 12, 26 ja 29 artiklan sekä julkisia rakennusurakoita koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 14 päivänä kesäkuuta 1993 annetun neuvoston direktiivin 93/37/ETY (EYVL L 199, s. 54), ja erityisesti sen 8, 11, 22 ja 30 artiklan mukaisia velvoitteitaan sellaisiin julkisia rakennusurakoita koskeviin sopimuksiin liittyvien kolmen vuoden aikana järjestettyjen tarjouskilpailujen yhteydessä, jotka koskevat Région Nord-Pas-de-Calais'n ja Département du Nordin teettämiä koulurakennusten rakennus- ja kunnostustöitä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Direktiivi 93/37/ETY

2 Direktiivin 93/37/ETY ensimmäisen perustelukappaleen mukaan tällä direktiivillä yhdistetään direktiivin 71/305/ETY säännökset selvyyden ja järkiperäisyyden vuoksi.

3 Direktiivin 93/37/ETY 8 artiklan 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Jokaisesta tehdystä sopimuksesta hankintaviranomaisten on laadittava kirjallinen selvitys, josta on ilmettävä ainakin:

— hankintaviranomaisen nimi ja osoite sekä sopimuksen kohde ja arvo,

— valittujen ehdokkaiden tai tarjoajien nimet sekä näiden valinnan perustelut,

— hylättyjen ehdokkaiden tai tarjoajien nimet sekä näiden hylkäämisen perusteet,

— sopimuspuoleksi valitun tarjoajan nimi, tämän tarjouksen valinnan perustelut ja, jos tiedossa, se osuus sopimuksesta, jonka sopimuspuoleksi valittu tarjoaja mahdollisesti aikoo antaa alihankintana kolmansille,

— neuvottelumenettelyjen osalta 7 artiklassa tarkoitetut näiden menettelyjen noudattamiseen oikeuttavat olosuhteet.

Edellä tarkoitettu selvitys tai sen pääkohdat on toimitettava komissiolle sen pyynnöstä."

4 Direktiivin 93/37/ETY 11 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa: "Hankintaviranomaisten on tiedotettava ennakkoilmoituksella niiden rakennusurakoita koskevien sopimusten, jotka ne aikovat tehdä ja joiden arvo on vähintään 6 artiklan 1 kohdassa säädetty kynnysarvo, olennaiset ominaisuudet."

5 Direktiivin 93/37/ETY 11 artiklan 5 kohdassa säädetään seuraavaa: "Hankintaviranomaisten, jotka ovat tehneet sopimuksen, on julkaistava sopimuksenteon tuloksia koskeva ilmoitus — — ".

6 Direktiivin 93/37/ETY 11 artiklan 7 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Hankintaviranomaisten on lähetettävä 1—5 kohdassa tarkoitetut ilmoitukset mahdollisimman nopeasti sopivinta viestintävälinettä käyttäen Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimistolle. Jäljempänä 14 artiklassa tarkoitettua nopeutettua menettelyä noudatettaessa ilmoitukset on lähetettävä teleksillä, sähkeellä tai telekopiona.

Edellä 1 kohdassa tarkoitettu ilmoitus on lähetettävä mahdollisimman pian sen jälkeen, kun hankintaviranomaisten aikomien rakennusurakoiden suunnittelun sallimisesta on tehty päätös.

Edellä 5 kohdassa tarkoitettu ilmoitus on lähetettävä 48 päivän kuluessa kyseisen sopimuksen tekemisestä."

7 Direktiivin 93/37/ETY 11 artiklan 11 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Ilmoitusta ei saa julkaista hankintaviranomaisen maan virallisissa lehdissä tai muussa lehdistössä ennen sitä päivää, jona ilmoitukset lähetetään Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimistolle, ja tämä lähetyspäivä on mainittava ilmoituksessa. Ilmoitukseen ei saa sisältyä muita tietoja kuin ne, jotka on julkaistu *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä*."

8 Direktiivin 93/37/ETY 12 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

"1. Avoimissa menettelyissä hankintaviranomaisten on asetettava tarjousten vastaanottamiselle vähintään 52 päivän pituinen määräaika ilmoituksen lähetyspäivästä.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettu määräaika tarjousten vastaanottamiselle voidaan lyhentää 36 päiväksi, jos hankintaviranomaiset ovat *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* julkaisseet 11 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun, liitteessä IV olevassa A osassa esitetyn mallin mukaisen ilmoituksen."

9 Direktiivin 93/37/ETY 13 artiklan 3 ja 4 kohdassa säädetään seuraavaa:

"3. Rajoitetuissa menettelyissä hankintaviranomaisten tarjousten vastaanottamiselle asettaman määräajan on oltava vähintään 40 päivää kirjallisen tarjouspyynnön lähetyspäivästä.

4. Edellä 3 kohdassa säädetty tarjousten vastaanottamiselle asetettu määräaika voidaan lyhentää 26 päiväksi, jos hankintaviranomaiset ovat *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* julkaisseet 11 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun, liitteessä IV olevassa A osassa esitetyn mallin mukaisen ilmoituksen."

10 Direktiivin 93/37/ETY 22 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Tehdessään sopimuksen rajoitettua menettelyä noudattaen hankintaviranomaiset voivat ennalta rajata suuruusluokaltaan niiden yritysten lukumäärän, joille tarjouspyyntö aiotaan esittää. Tämä lukumäärän suuruusluokka on mainittava sopimusta koskevassa ilmoituksessa. Lukumäärän suuruusluokka on määrättävä toteutettavan rakennusurakan luonteen mukaan. Suuruusluokan alarajan on oltava vähintään viisi. Suuruusluokan yläraja voi olla enintään 20.

Kaikissa tapauksissa tarjoamaan hyväksyttävien ehdokkaiden lukumäärän on oltava riittävän suuri todellisen kilpailun varmistamiseksi."

11 Direktiivin 93/37/ETY 27 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Osoitukseksi urakoitsijan teknisestä suorituskyvystä voidaan toimittaa:

a) todistukset urakoitsijan ja/tai yrityksen johtohenkilöiden sekä erityisesti kyseisistä rakennustöistä vastaavan tai vastaavien henkilöiden koulutuksesta ja ammatillisesta pätevyydestä;

b) luettelo viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana toteutetuista rakennusurakoista, jonka liitteenä on todistukset merkittävimpien urakoiden asianmukaisesta toteuttamisesta. Todistuksista on käytävä ilmi urakoiden arvo, ajankohta ja paikka, ja niissä on erikseen ilmoitettava, toteutettiinko urakat ammattialan sääntöjen mukaan ja saatettiinko ne asianmukaisesti päätökseen. Tarvittaessa toimivaltaisen viranomaisen on toimitettava nämä todistukset suoraan hankintaviranomaiselle;

c) selvitys työkaluista, laitteistoista ja teknisistä välineistä, joita urakoitsija käyttää urakan toteuttamisessa;

d) selvitys yrityksen keskimääräisestä vuosittaisesta työvoimasta ja johtohenkilöiden lukumäärästä kolmelta viimeksi kuluneelta vuodelta;

e) selvitys sekä yritykseen kuuluvista että sen ulkopuolisista teknisistä asiantuntijoista tai teknisistä toimielimistä, joita urakoitsija käyttää urakan toteuttamisessa.

2. Hankintaviranomaisten on ilmoituksessaan tai tarjouspyynnössään ilmoitettava, mitkä edellä mainituista viiteasiakirjoista sille on esitettävä."

12 Direktiivin 93/37/ETY 30 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

"1. Hankintaviranomaisen on sopimuksia tehdessään käytettävä perusteena:

a) pelkästään alinta hintaa;

b) kun sopimus tehdään taloudellisesti edullisimman tarjouksen perusteella, eri perusteita sopimuksen mukaan: esimerkiksi hintaa, toteutusaikaa, käyttökustannuksia, kannattavuutta, teknisiä ansioita.

2. Edellä 1 kohdan b alakohdassa tarkoitetussa tapauksessa hankintaviranomaisen on ilmoitettava sopimusasiakirjoissa tai sopimusta koskevassa ilmoituksessa ne sopimuksen tekemisen perusteet, joita se aikoo soveltaa, mahdollisuuksien mukaan alenevassa järjestyksessä."

Direktiivi 71/305/ETY

13 Muutamia kirjoitusasuun liittyviä eroavaisuuksia lukuun ottamatta direktiivin 71/305/ETY säännökset, jotka koskevat kirjallisen selvityksen laatimista ja toimittamista komissiolle (5 a artikla), ilmoituksen julkaisemista koskevia sääntöjä, joita hankintaviranomaisten on noudatettava (12 artikla), tarjousten ja osallistumishakemusten vastaanottoaikoja (13 ja 14 artikla), urakoitsijan teknisen suorituskyvyn osoittamista (26 artikla) ja sopimuksen tekemisen perusteita (29 artiklan 1 ja 2 kohta), ovat samansisältöisiä kuin direktiivin 93/37/ETY vastaavat säännökset, jotka on esitetty tämän tuomion 3—12 kohdassa.

Asian käsittelyn vaiheet ja oikeudenkäyntiä edeltävä menettely

14 Asiakirjoista ilmenee, että komissio on vuoden 1993 alussa kiinnittänyt huomiota avoimella menettelyllä aloitettuun julkisia rakennusurakoita koskeviin sopimuksiin liittyvään tarjouskilpailuun, joka koski Wingles'n (Département du Pas-de-Calais) lukion rakentamista. Koska tämän sopimuksen arvo on suurempi kuin yhteisön oikeudessa säädetty 5 000 000 ecun kynnysarvo, Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä (jäljempänä EYVL) julkaistiin 21.1.1993 direktiivin 71/305/ETY säännösten mukainen sopimusta koskeva ilmoitus.

15 Kun komissiolle oli tehty kantelu ja kun se oli arvioinut, että direktiivin 71/305/ETY säännöksiä ei ollut noudatettu, komissio lähetti 27.9.1993 päivätyllä kirjeellä Ranskan viranomaisille perustamissopimuksen 169 artiklan mukaisen virallisen huomautuksen, josta Ranskan viranomaiset saivat esittää huomautuksensa kahden kuukauden määräajassa. Komission väitteet koskivat tarjousten vastaanottoaikaa, joka oli alle 52 päivää, urakan osien syrjivää määrittämistä, syrjiviä vähimmäisvaatimuksia, direktiivin 71/305/ETY vastaisia sopimuksen tekemisen perusteita, sopimuksen tekemisen säännöstenvastaisuutta ja sitä, että tarjouksen hylkäämisen perusteita ei ilmoitettu hylätylle ehdokkaalle.

16 Ranskan viranomaiset antoivat joitain täsmällisempiä tietoja 20.12.1993 päivätyssä kirjeessä vastauksenaan virallisessa huomautuksessa esitettyihin väitteisiin.

17 Komissio katsoi, ettei tämä kirje ollut riittävä, ja lähetti 8.9.1995 Ranskan tasavallalle perustellun lausunnon. Ranskan viranomaiset eivät vastanneet tähän millään tavoin.

18 Tällä välin Région Nord-Pas-de-Calais julkaisi EYVL:ssä 18.2.1995 direktiivin 93/37/ETY mukaisesti 14 sopimusta koskevaa ilmoitusta, jotka kuuluivat niin sanottuun lukiohankkeeseen ja joiden yhteisarvo oli 1,4 miljardia Ranskan frangia. Nämä ilmoitukset olivat kunkin tehtävän sopimuksen osalta kaikki samanlaisia ja vastasivat rajoitetun menettelyn mukaisia tarjouspyyntöjä, jotka koskivat kunnostus- ja huoltosopimusten tekemistä kymmeneksi vuodeksi. Ilmoituksissa sallittiin urakoitsijoiden ryhmittymät ja asetettiin osallistumiselle vähimmäisvaatimuksia viiteasiakirjojen ja ammatillisen pätevyyden osalta. Kyseisissä ilmoituksissa täsmennettiin, että tarjouksia arvioitaessa otetaan huomioon useita sopimuksen tekemisen perusteita, joista mainittakoon "teknisen toteutuksen ja työsuoritusten hinta-laatu-suhde", "rakentamis-ja kunnostusurakan toteuttamisaika ja -tapa muiden kuin huoltotöiden osalta" ja "työvoimaan liittyvä lisäperuste". EYVL:ssä julkaistiin 24.6.1995 sopimusta koskeva täydentävä ilmoitus, joka koski ympäristöystävällisen lukion suunnittelua ja rakentamista, mikä edellytti parempaa ammatillista pätevyyttä ja sitä, että arkkitehti voi työskennellä Ranskassa.

19 Alueellisen rakennusliiton Pienet ja keskisuuret yritykset — Koulujen rakentamista koskevat sopimukset -nimisen komitean puheenjohtaja, alueellisen julkisten rakennusurakoiden liiton puheenjohtaja ja kansallisen teräsbetonialan ja teollisuustekniikan alan ammattiliiton Nord-Pas-de-Calais'n alue-edustaja allekirjoittivat 10.2.1995 sopimuksen siitä, kuinka allekirjoittajien edustamat alueelliset ja paikalliset pienet ja keskisuuret yritykset voisivat saada osan Région Nord-Pas-de-Calais'n lukioiden rakennus- ja kunnossapitosopimuksesta muodostamalla urakoitsijoiden ryhmittymiä, jotka sopimusta koskevassa ilmoituksessa oli jaettu kolmeen luokkaan. Tämä sopimus on julkaistu 17.2.1995

Moniteur du Bâtiment et des Travaux publics -nimisessä julkaisussa osastossa "Viralliset tekstit".

20 Komissio lähetti 21.11.1995 päivätyllä kirjeellä Ranskan viranomaisille perustamissopimuksen 169 artiklan mukaisen virallisen huomautuksen, joka koski lukiohankkeeseen kuuluvien sopimusten tekemiseen johtavassa menettelyssä havaittuja säännöstenvastaisuuksia ja jolla se kehotti näitä esittämään huomautuksensa. Komissio moitti Région Nord-Pas-de-Calais'n ja toissijaisesti Département du Nordin käytäntöä, jota ne noudattivat tehdessään koulurakennusten julkisia rakennusurakoita koskevia sopimuksia. Komissio arvosteli Lillen alueen hankintaviranomaisten käytäntöä, jonka mukaan ne osoittavat vastuullaan olevien koulurakennusten julkisia rakennusurakoita koskevat sopimukset pitkäaikaisesti Région Nord-Pas-de-Calais'n alueen yrityksille, ja perusteli sitä lukiohankkeeseen liittyvillä seikoilla, Wingles'n lukion ennakkotapauksella ja tietyillä Département du Nordin hallintoneuvoston menettelytavoilla. Komissio arvosteli myös paikallisen työvoiman käyttämiseen liittyvän lisäperusteen soveltamista, joka perustuu 29.12.1993 päivättyyn ministeriöiden väliseen kiertokirjeeseen TEFP 14/93 (*Moniteur du Bâtiment et des Travaux publics*, 14.1.1994, s. 235).

21 Ranskan viranomaiset eivät ole vastanneet tähän viralliseen huomautukseen. Région Nord-Pas-de-Calais julkaisi kuitenkin talousarvion suunnittelemiseen liittyvistä syistä 5.1.1996 EYVL:ssä uudelleen neljä sopimusta koskevaa ilmoitusta, jotka koskivat neljää lukiohankkeeseen jo helmikuussa 1995 kuulunutta lukiota.

22 Saatuaan tiedon alustavasta Nord-Pas-de-Calais'n lukioita koskevasta investointiohjelmasta vuosille 1996—1998 komissio ryhtyi kyseisen ohjelman laajuuden vuoksi arvioimaan kaikkia Région Nord-Pas-de-Calais'n ja Département du Nordin koulurakennuksiin liittyviä sopimuksia koskevia ilmoituksia, joita on julkaistu siitä lähtien, kun tarjouskilpailu Wingles'n lukiota koskevasta sopimuksesta vuonna 1993 järjestettiin. Nämä menettelyt koskivat kahden hankintaviranomaisen, Région Nord-Pas-de-Calais'n ja Département du Nordin, tarjoamia kolmen vuoden pituisia sopimuksia.

23 Komissio täsmensi väitteitään 8.5.1996 päivätyllä täydentävällä virallisella huomautuksella, jossa se pyysi Ranskan viranomaisia erityisesti toimittamaan sille kaikki asian kannalta merkitykselliset tiedot siitä, miten Région Nord-Pas-de-Calais on soveltanut työvoimaan liittyvää lisäperustetta erityisesti Région Nord-Pas-de-Calais'n koulutoimen alaan kuuluvassa lukiohankkeessa ja miten tämän tuomion 19 kohdassa mainittua *Moniteur du Bâtiment et des Travaux publics* -nimisessä julkaisussa 17.2.1995 julkaistua sopimusta sovelletaan, sekä tiedot ennakkoilmoituksesta, sopimuksenteon tuloksia koskevasta ilmoituksesta ja edellä mainittujen sopimusten tekomenettelyjä koskevista kirjallisista selvityksistä. Komissio kehotti Ranskan viranomaisia myös toteuttamaan asianmukaiset toimenpiteet, jotta kyseiset kaksi hankintaviranomaista noudattaisivat yhteisön oikeudesta johtuvia velvoitteitaan kuuden viikon määräajassa.

24 Ranskan viranomaiset vastasivat 9.8.1996 päivätyllä kirjeellä, jossa ne mainitsivat useita seikkoja, joista käy ilmi, että Région Nord-Pas-de-Calais on parantanut huomattavasti sopimusten tekomenettelyjä uusien sopimusten osalta. Muilta osin ne kiistivät komission esittämät väitteet.

25 Kuten Wingles'n lukion osalta, komissio katsoi, että tässä kirjeessä ei vastattu riittävästi kaikkiin komission virallisessa huomautuksessa esittämiin väitteisiin, ja lähetti 7.4.1997 Ranskan tasavallalle perustellun lausunnon. Ranskan viranomaiset eivät vastanneet tähän perusteltuun lausuntoon.

26 Tässä tilanteessa komissio nosti käsiteltävänä olevan kanteen, joka sisältää kahdeksan väitettä, jotka koskevat ennakkoilmoitusmenettelyä, työvoimaan liittyvää lisäperustetta, valittujen ehdokkaiden lukumäärää, "sopimuksen tekeminen viittaamalla julkisia hankintoja koskevaan lakiin" -menetelmää, urakan osien määrittämistapaa, osallistumisen vähimmäisvaatimuksia, sopimuksenteon tuloksia koskevaa ilmoitusmenettelyä ja kirjallisten selvitysten ilmoittamatta jättämistä.

Asiakysymys

Ennakkoilmoitusmenettelyn noudattamatta jättämistä koskeva väite

27 Komissio väittää, että EYVL:ssä tehtävä ennakkoilmoitus on direktiivin 93/37/ETY 11 artiklan 1, 7 ja 11 kohdan mukaan yksittäisen sopimusta koskevan ilmoituksen julkaisemisen ehdoton edellytys. Komission mukaan Région Nord-Pas-de-Calais on käsiteltävänä olevassa asiassa julkaissut 18.2.1995 14 erillistä sopimusta koskevaa ilmoitusta ilman, että se olisi sitä ennen noudattanut ennakkoilmoitusmenettelyä.

28 Lisäksi komissio toteaa tarkasteltuaan EYVL:n S-sarjassa vuosina 1993, 1994 ja 1995 julkaistuja sopimuksia koskevia ilmoituksia, että Région Nord-Pas-de-Calais on noudattanut erittäin harvoin direktiivin 71/305/ETY 12 artiklassa ja direktiivin 93/37/ETY 11 artiklassa tarkoitettua ennakkoilmoitusmenettelyä.

29 Komissio toteaa myös, ettei se ole kyseisenä aikana havainnut Département du Nordin julkaisemaa ennakkoilmoitusta ja että sen käytettävissä olevien tietojen perusteella direktiivin 71/305/ETY 12 artiklassa ja direktiivin 93/37/ETY 11 artiklassa tarkoitettua ennakkoilmoitusvelvollisuutta on rikottu toistuvasti.

30 Ranskan hallitus ei kiistä sitä, että erikseen tarkasteltuna direktiivin 93/37/ETY 11 artiklan 1 kohta näyttäisi olevan pakottava. Se katsoo kuitenkin, että ennakkoilmoituksen julkaisemisen pakollisuus ennen sopimusta koskevan ilmoituksen julkaisemista ei käy yhtä selvästi ilmi direktiivin 93/37/ETY 12 ja 13 artiklasta. Viimeksi mainituissa säännöksissä näet säädetään, että tarjousten

vastaanottoaikaa (joka on avoimissa menettelyissä 52 päivää ja rajoitetuissa menettelyissä 40 päivää) voidaan lyhentää vastaavasti 36 ja 26 päiväksi, jos hankintaviranomaiset ovat julkaisseet ennakkoilmoituksen, mistä Ranskan hallituksen mukaan käy ilmi, että direktiivin 93/37/ETY 11 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu ennakkoilmoitus ei ole pakollinen.

31 On huomautettava, että direktiivin 93/37/ETY 11 artiklan 1 kohdan mukaan hankintaviranomaisten on tiedotettava ennakkoilmoituksella niiden rakennusurakoita koskevien sopimusten, jotka ne aikovat tehdä ja joiden arvo on vähintään 6 artiklan 1 kohdassa säädetty kynnysarvo, olennaiset ominaisuudet.

32 On myös todettava, että direktiivin 93/37/ETY 12 artiklan 1 ja 2 kohdasta ja 13 artiklan 3 ja 4 kohdasta seuraa, että tarjousten vastaanottoaika ei voi yleensä olla lyhyempi kuin 52 päivää ilmoituksen lähetyspäivästä avoimissa menettelyissä tai lyhyempi kuin 40 päivää kirjallisen tarjouspyynnön lähetyspäivästä rajoitetuissa menettelyissä mutta että niitä voidaan lyhentää 36 päiväksi tai 26 päiväksi sillä edellytyksellä, että hankintaviranomaiset ovat julkaisseet ennakkoilmoituksen.

33 Koska ennakkoilmoituksen pakollisuus tai vapaaehtoisuus ei käy nimenomaisesti ilmi kyseisten säännösten sanamuodosta, on otettava huomioon direktiivillä 93/37/ETY tavoiteltu järjestelmä kokonaisuudessaan ja tämän vuoksi on tutkittava yhdessä luettuina ja systemaattisesti direktiivin 93/37/ETY 11 artiklan 1 kohdan, 12 artiklan 1 ja 2 kohdan sekä 13 artiklan 3 ja 4 kohdan säännöksiä, jotta kyseistä direktiiviä voidaan tulkita ja soveltaa yhdenmukaisesti.

34 Tältä osin on todettava, että ennakkoilmoitusmenettely on yksi direktiivin 93/37/ETY sisältämistä julkistamista koskevista säännöistä. Kuten erityisesti kyseisen direktiivin kymmenennestä perustelukappaleesta ilmenee, näiden sääntöjen tarkoituksena on edistää todellisen kilpailun kehittymistä yhteisössä julkisten

rakennusurakoiden alalla antamalla muista jäsenvaltioista tuleville mahdollisille tarjoajille mahdollisuus vastata tarjouspyyntöihin samoilla edellytyksillä kuin kansalliset tarjoajat voivat sen tehdä.

35 Tästä seuraa, että direktiivin 93/37/ETY sisältämien julkistamista koskevien sääntöjen, joihin ennakkoilmoituksen julkaiseminen kuuluu, tavoitteena on antaa kaikille yhteisössä toimiville mahdollisille tarjoajille riittävän ajoissa tarvittavat tiedot tehtävästä sopimuksesta, jotta niillä on mahdollisuus jättää tarjouksensa määräajassa. Tästä tavoitteesta ilmenee, että kysymys ennakkoilmoituksen mahdollisesta pakollisuudesta on ratkaistava kyseisen direktiivin niiden säännösten nojalla, jotka koskevat tarjoajien jättämien tarjousten vastaanottoaikaa.

36 Tältä osin on todettava, että direktiivin 93/37/ETY 12 artiklan 1 kohdassa ja 13 artiklan 3 kohdassa, joissa yleissääntönä tarjousten normaaleiksi vastaanottoajoiksi vahvistetaan 52 päivää avoimissa menettelyissä ja 40 päivää rajoitetuissa menettelyissä, ei mainita lainkaan aikaisempaa ennakkoilmoituksen julkaisemista.

37 Sen sijaan direktiivin 93/37/ETY 12 artiklan 2 kohdassa ja 13 artiklan 4 kohdassa, joissa hankintaviranomaisille annetaan mahdollisuus lyhentää 12 artiklan 1 kohdassa ja 13 artiklan 3 kohdassa säädettyjä määräaikoja, tämä mahdollisuus on nimenomaisesti sidottu aikaisempaan ennakkoilmoituksen julkaisemiseen.

38 Tästä seuraa, että ennakkoilmoituksen julkaiseminen on pakollista ainoastaan, kun hankintaviranomaiset käyttävät niille annettua mahdollisuutta lyhentää tarjousten vastaanottoaikoja.

39 Jos ennakkoilmoituksen julkaiseminen olisi pakollista jokaisen sopimuksen tekomenettelyn osalta riippumatta tarjousten vastaanottoajasta, direktiivin 93/37/ETY 12 artiklan 2 kohdassa ja 13 artiklan 4 kohdassa esiintyvä maininta ennakkoilmoituksen julkaisemisesta olisi tarpeeton.

40 Sillä, että hankintaviranomaisten mahdollisuus lyhentää tarjousten vastaanottoaikoja on sidottu ennakkoilmoituksen julkaisemisvelvollisuuteen, yhteisön lainsäätäjä on halunnut antaa mahdollisille tarjoajille yhtä pitkän tarjouksen tekemiseen käytettävissä olevan ajan kuin mikä niillä olisi ollut, jos olisi noudatettu normaaleja määräaikoja.

41 Direktiivin 89/440/ETY, jolla direktiiviin 71/305/ETY lisättiin ennakkoilmoitusmenettely, esitöissä vahvistetaan tämä tulkinta. Ehdotuksessaan neuvoston direktiiviksi, jolla muutetaan direktiiviä 71/305/ETY (KOM(86) 679 lopullinen), komissio ehdotti alun perin direktiiviin lisättäväksi velvollisuuden julkaista ennakkoilmoitus vähintään kuusi kuukautta ennen päivää, jona tarjouskilpailu avataan, mihin liittyisi tarjousten vastaanottoajan pidentäminen kaksinkertaiseksi niiden hankintaviranomaisten osalta, jotka eivät noudata tätä velvollisuutta. Neuvosto ei kuitenkaan hyväksynyt tätä ehdotusta, jossa ennakkoilmoitusmenettelyn todettiin nimenomaisesti olevan pakollinen.

42 Komission väitteestä, jonka mukaan yhteisöjen tuomioistuin on asiassa C-272/91, komissio vastaan Italia, 26.4.1994 antamassaan tuomiossa (Kok. 1994, s. I-1409) todennut ennakkoilmoituksen olevan pakollinen, on lopuksi todettava, että kyseinen asia koski julkisia hankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 21 päivänä joulukuuta 1976 annetun neuvoston direktiivin 77/62/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivin 77/62/ETY muuttamisesta ja direktiivin 80/767/ETY tiettyjen säännösten kumoamisesta 22 päivänä maaliskuuta 1988 annetulla neuvoston direktiivillä 88/295/ETY (EYVL L 127, s. 1), 9 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua ennakkoilmoitusta.

43 Direktiivin 77/62/ETY 9 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu ennakkoilmoitus ei, toisin kuin direktiivin 93/37/ETY 11 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu ennakkoilmoitus, anna mahdollisuutta lyhentää tarjousten vastaanottoaikoja, joten edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Italia 26.4.1994 annetussa tuomiossa kyseessä ollut tulkintaongelma ei ole samanlainen kuin käsiteltävänä olevassa asiassa kyseessä oleva tulkintaongelma.

44 Kun otetaan huomioon edellä esitetty ja koska käsiteltävänä olevan asian asiakirjoista ilmenee, että kyseessä olevat hankintaviranomaiset eivät ole lyhentäneet riidanalaisia sopimuksia koskevien tarjousten vastaanottoaikoja, on todettava, että kyseiset hankintaviranomaiset eivät ole jättäneet noudattamatta direktiivin 71/305/ETY ja direktiivin 93/37/ETY mukaisia velvoitteitaan ennakkoilmoitusmenettelyn osalta.

45 Näin ollen komission väite ennakkoilmoituksen julkaisematta jättämisestä on hylättävä perusteettomana.

Työttömyyden torjuntaan liittyvää lisäperustetta koskeva väite

46 Komissio väittää, että Ranskan viranomaiset ovat rikkoneet direktiivin 93/37/ETY 30 artiklaa asettamalla joissakin sopimuksia koskevissa ilmoituksissa sopimuksen tekemisen perusteeksi nimenomaisesti työvoimaan liittyvän perusteen, joka on osa paikallista työttömyyden torjuntaohjelmaa. Komissio myöntää, että työvoimaan liittyvien toimien huomioon ottamista voidaan pitää Beentjes-tuomiossa (asia 31/87, tuomio 20.9.1988, Kok. 1988, s. 4635, 28 ja 37 kohta) tarkoitettuna täytäntöönpanon edellytyksenä, mutta toteaa, että käsiteltävänä olevassa asiassa kyseessä olevissa sopimuksia koskevissa ilmoituksissa tätä mahdollisuutta on pidetty sopimuksen tekemisen perusteena. Direktiivin 93/37/ETY 30 artiklan nojalla sopimuksen tekemisen perusteena pitäisi kuitenkin käyttää joko alinta hintaa tai taloudellisesti edullisinta tarjousta.

47 Ranskan hallitus tukeutuu edellä mainitussa asiassa Beentjes annetun tuomion 28 ja 37 kohtaan ja korostaa, että yhteisöjen tuomioistuin on hyväksynyt tällaisen sopimuksen tekemisen lisäperusteen. Se toteaa lisäksi, että käsiteltävänä olevassa asiassa kyseessä oleva sopimuksen tekemisen peruste ei ole direktiivin 71/305/ETY 29 artiklassa tarkoitettujen perusteiden kaltainen pääasiallinen peruste, jonka tarkoituksena on mahdollistaa edullisimman tarjouksen määrittäminen, vaan lisäperuste, joka ei ole määräävä.

48 On aluksi todettava, että tällä väitteellä komissio syyttää Ranskan tasavaltaa direktiivin 93/37/ETY 30 artiklan 1 kohdan rikkomisesta, joka johtuu pelkästä työttömyyden torjuntaan liittyvän perusteen mainitsemisesta sopimuksen tekemisen perusteena joissakin riidanalaisissa sopimuksia koskevissa ilmoituksissa.

49 On huomautettava, että direktiivin 93/37/ETY 30 artiklan 1 kohdan mukaan hankintaviranomaiset voivat sopimuksia tehdessään käyttää perusteena pelkästään alinta hintaa tai, kun sopimus tehdään taloudellisesti edullisimman tarjouksen perusteella, eri perusteita sopimuksen mukaan: esimerkiksi hintaa, toteutusaikaa, käyttökustannuksia, kannattavuutta, teknisiä ansioita.

50 Tässä säännöksessä ei kuitenkaan täysin suljeta pois hankintaviranomaisten mahdollisuutta käyttää perusteena työttömyyden torjuntaan liittyvää perustetta edellyttäen, että tämän perusteen osalta noudatetaan yhteisön oikeuden yleisiä periaatteita ja erityisesti syrjimättömyysperiaatetta, sellaisena kuin se ilmenee perustamissopimuksen sijoittautumisoikeutta ja palvelujen tarjoamisen vapautta koskevista määräyksistä (ks. vastaavasti em. asia Beentjes, tuomion 29 kohta).

51 Lisäksi vaikka tällainen peruste ei sellaisenaan ole direktiivin 93/37/ETY vastainen, sitä on käytettävä noudattaen kaikkia kyseisen direktiivin menettelysäännöksiä ja erityisesti sen sisältämiä julkistamista koskevia sääntöjä (ks. vastaavasti direktiivin 71/305/ETY osalta em. asia Beentjes, tuomion 31 kohta). Tästä seuraa, että työttömyyden torjuntaan liittyvä sopimuksen tekemisen

peruste on nimenomaisesti mainittava sopimusta koskevassa ilmoituksessa, jotta urakoitsijat saavat tietää tällaisen perusteen olemassaolosta (ks. vastaavasti em. asia Beentjes, tuomion 36 kohta).

52 Komission väitteestä, jonka mukaan edellä mainittu asia Beentjes koski sopimuksen täytäntöönpanon edellytystä eikä sopimuksen tekemisen perustetta, riittää kun todetaan, että kuten edellä mainitussa asiassa Beentjes annetun tuomion 14 kohdasta ilmenee selvästi, tässä asiassa kyseessä ollut pitkäaikaistyöttömien palkkaamista koskeva edellytys oli perusteena erään tarjoajan poissulkemiselle eikä siten voinut olla muu kuin sopimuksen tekemisen peruste.

53 Kuten tämän tuomion 48 kohdassa todetaan, käsiteltävänä olevassa asiassa komissio moittii ainoastaan tällaisen perusteen mainitsemista sopimuksen tekemisen perusteena sopimusta koskevassa ilmoituksessa. Komissio ei väitä, että työttömyyden torjuntaan liittyvä peruste ei olisi yhteisön oikeuden perusperiaatteiden ja erityisesti syrjimättömyysperiaatteen mukainen tai että sitä ei olisi julkaistu sopimusta koskevassa ilmoituksessa.

54 Näin ollen komission työttömyyden torjuntaan liittyvää lisäperustetta koskeva väite on hylättävä.

Valittujen ehdokkaiden lukumäärään liittyvä väite

55 Komissio huomauttaa, että EYVL:ssä 18.2.1995 julkaistujen sopimuksia koskevien ilmoitusten 13 kohta kuuluu seuraavasti: "Tarjoamaan hyväksyttävien

ehdokkaiden enimmäismäärä: 5". Komissio toteaa, että vaikka Ranskan viranomaiset vaikuttavat viralliseen huomautukseen antamassaan vastauksessa katsovan, että kyseinen viiden ehdokkaan enimmäismäärä noudattaa direktiivissä 93/37/ETY säädettyä todellisen kilpailun varmistamista koskevaa velvoitetta, edellä mainittujen sopimuksia koskevien ilmoitusten 13 kohdan moititun sanamuodon perusteella voidaan ajatella, että tarjoamaan hyväksyttävien ehdokkaiden lukumäärä voisi olla pienempi kuin viisi. Komission mukaan Ranskan viranomaiset eivät tämän vuoksi ole noudattaneet direktiivin 93/37/ETY 22 artiklassa säädettyä velvoitetta.

56 Ranskan hallitus puolestaan katsoo, että sopimuksia koskevissa ilmoituksissa mainittu viiden ehdokkaan enimmäismäärä on direktiivin 93/37/ETY 22 artiklan sanamuodon ja hengen mukainen ja riittää käsiteltävänä olevassa asiassa, kun huomioon otetaan kyseessä olevan sopimustyypin ominaispiirteet, noudattamaan todellisen kilpailun varmistamista koskevaa velvoitetta. Ranskan hallitus tulkitsee direktiivin 93/37/ETY 22 artiklan 2 kohtaa siten, että mikään ei estä hankintaviranomaista rajoittamasta tarjoamaan hyväksyttävien ehdokkaiden määrää viiteen, kun se arvioi, että tämä määrä riittää varmistamaan todellisen kilpailun objektiivisissa ja yhdenvertaisissa olosuhteissa.

57 On huomautettava, että direktiivin 93/37/ETY 22 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan tehdessään sopimuksen rajoitettua menettelyä noudattaen hankintaviranomaiset voivat ennalta rajata suuruusluokaltaan niiden yritysten lukumäärän, joille tarjouspyyntö aiotaan esittää. Saman säännöksen mukaan suuruusluokan alarajan on oltava vähintään viisi ja suuruusluokan yläraja voi olla enintään 20.

58 Lisäksi direktiivin 93/37/ETY 22 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaan kaikissa tapauksissa tarjoamaan hyväksyttävien ehdokkaiden lukumäärän on oltava riittävän suuri todellisen kilpailun varmistamiseksi.

59 On totta, että direktiivin 93/37/ETY 22 artiklan 2 kohdassa ei säädetä sellaisten ehdokkaiden vähimmäismäärästä, joille hankintaviranomaisten olisi esitettävä tarjouspyyntö, kun ne eivät käytä tässä säännöksessä annettua mahdollisuutta rajata yritysten lukumäärän suuruusluokka.

60 Jos yhteisöjen lainsäätäjä on katsonut, että rajoitetussa menettelyssä, kun hankintaviranomaiset ovat rajanneet suuruusluokan ennakolta, ehdokkaiden lukumäärä, joka on pienempi kuin viisi, ei ole riittävä todellisen kilpailun turvaamiseksi, näin on sitä suuremmalla syyllä oltava silloin, kun hankintaviranomaiset haluavat rajata tarjoamaan hyväksyttävien ehdokkaiden enimmäismäärän.

61 Tästä seuraa, että sellaisten yritysten lukumäärä, jotka hankintaviranomainen hyväksyy tekemään urakkatarjouksen rajoitetussa menettelyssä, ei voi missään tapauksessa olla pienempi kuin viisi.

62 Käsiteltävänä olevassa asiassa on kuitenkin todettava, että EYVL:ssä 18.2.1995 julkaistujen sopimuksia koskevien ilmoitusten muotoilu "Tarjoamaan hyväksyttävien ehdokkaiden enimmäismäärä: 5" tarkoittaa, että kyseessä olevien sopimusten osalta tarjouspyynnön tekemään hyväksyttävien ehdokkaiden enimmäismäärä on viisi, minkä Ranskan hallituskin myöntää. Tästä seuraa, että riidanalaisen sopimusta koskevan ilmoituksen perusteella hyväksyttävänä on pidetty ehdokkaiden lukumäärää, joka on pienempi kuin viisi.

63 Näin ollen on todettava, että komission hyväksyttyjen ehdokkaiden lukumäärää koskeva väite on perusteltu ja että Ranskan tasavalta ei ole noudattanut direktiivin 93/37/ETY 22 artiklan 2 kohdan mukaisia velvoitteitaan.

Väite, joka koskee "sopimuksen tekeminen viittaamalla julkisia hankintoja koskevaan lakiin" -menetelmää

64 Komissio toteaa, että suurimmassa osassa vuosina 1993—1995 julkaistuista sopimuksia koskevista ilmoituksista hankintaviranomaiset ovat määrittäneet sopimuksen tekemisen perusteet "sopimuksen tekeminen viittaamalla julkisia hankintoja koskevaan lakiin" -menetelmän avulla, mikä komission mielestä on direktiivin 71/305/ETY 29 artiklan 2 kohdan ja direktiivin 93/37/ETY 30 artiklan 2 kohdan vastaista. Kun edellä mainituissa sopimuksia koskevissa ilmoituksissa viitataan abstraktilla tavalla Ranskan julkisia hankintoja koskevan lain useisiin säännöksiin, niissä ei noudateta edellä mainitussa asiassa Beentjes annetussa tuomiossa täsmennettyä julkisuusedellytystä.

65 Ranskan hallitus viittaa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön (asia 51/83, komissio vastaan Italia, tuomio 11.7.1984, Kok. 1984, s. 2793) ja väittää aluksi, että tämä komission esittämä väite on jätettävä tutkimatta, koska se on esitetty ensimmäistä kertaa virallisessa huomautuksessa.

66 Ranskan hallituksen mukaan komissio on 8.5.1996 päivätyssä täydentävässä virallisessa huomautuksessaan todellakin ottanut kantaa kyseisten sopimusten tekemisen perusteisiin ja kiinnittänyt tältä osin Ranskan viranomaisten huomiota siihen, että sopimuksia koskevien ilmoitusten perusteella urakoitsijoiden on voitava päätellä, ovatko ne kiinnostuneita kyseisistä hankintoja koskevista sopimuksista. Ranskan hallitus katsoo kuitenkin, että tällä maininnalla ei tarkoitettu nimenomaisesti väitettä, joka koskee "sopimuksen tekeminen viittaamalla julkisia hankintoja koskevaan lakiin" -menetelmää, vaan väitettä, joka koskee työvoimaan liittyvää lisäperustetta. Tämä maininta ei siten anna Ranskan hallitukselle mahdollisuutta määritellä väitettä sellaiseksi väitteeksi, joka koskee "sopimuksen tekeminen viittaamalla julkisia hankintoja koskevaan lakiin"

-menetelmää, johon komissio on viitannut nimenomaisesti vasta perustellussa lausunnossa.

67 Ranskan hallitus väittää toissijaisesti, että direktiivin 93/37/ETY 30 artiklan 2 kohdassa ei edellytetä sopimuksen tekemisen perusteiden luettelemista sopimusta koskevassa ilmoituksessa, vaan siinä annetaan hankintaviranomaiselle mahdollisuus luetella ne joko sopimusta koskevassa ilmoituksessa tai sopimusasiakirjoissa. Käsiteltävänä olevassa asiassa sopimuksen tekemisen perusteet ilmenivät kuitenkin nimenomaisesti sopimusta koskevista asiakirjoista.

68 Komission tämän väitteen tutkittavaksi ottamisen osalta on huomautettava, että jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevan menettelyn oikeudenkäyntiä edeltävän vaiheen tarkoituksesta johtuu, että virallisen huomautuksen tavoitteena on rajata oikeusriidan kohde ja ilmoittaa jäsenvaltiolle, jota kehotetaan esittämään huomautuksensa, puolustuksensa valmistelemiseksi tarvittavat tiedot (ks. asia 274/83, komissio vastaan Italia, tuomio 28.3.1985, Kok. 1985, s. 1077, 19 kohta).

69 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan, koska asianomaisen jäsenvaltion mahdollisuus esittää huomautuksensa — vaikka se katsoisikin, ettei sen tarvitse niin tehdä — on perustamissopimuksessa turvattu olennainen takuu, tämän takuun kunnioittaminen on jäsenvaltion jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevan menettelyn sääntöjenmukaisuuden edellytys (ks. em. asia komissio v. Italia, tuomio 11.7.1984, 5 kohta ja em. asia komissio v. Italia, tuomio 28.3.1985, 20 kohta).

70 Vaikka edellä esitetystä seuraa, että perustamissopimuksen 169 artiklassa tarkoitetussa perustellussa lausunnossa on esitettävä johdonmukaisesti ja yksityis-

kohtaisesti ne syyt, joiden vuoksi komissio päätyi siihen käsitykseen, että kyseinen jäsenvaltio on jättänyt noudattamatta jotakin perustamissopimuksen mukaan sille kuuluvaa velvoitetta, yhteisöjen tuomioistuin ei voi asettaa yhtä ankaria täsmällisyysvaatimuksia viralliselle huomautukselle, joka voi pakostakin olla vain alustava, suppea yhteenveto väitteistä. Mikään ei siis estä komissiota täsmentämästä perustellussa lausunnossa väitteitä, jotka se on jo esittänyt yleisluonteisemmin virallisessa huomautuksessa (ks. em. asia komissio v. Italia, tuomio 28.3.1985, 21 kohta).

71 Asiaan liittyvistä asiakirjoista ilmenee, että 8.5.1996 päivätyssä täydentävässä virallisessa huomautuksessa komissio moitti yleisluonteisesti sopimuksia koskeviin ilmoituksiin sisältyneitä sopimuksen tekemisen perusteita. Komissio kiinnitti Ranskan viranomaisten huomiota siihen, että sopimuksia koskevien ilmoitusten perusteella urakoitsijoiden on voitava arvioida, voivatko ne niiden sisältämien tietojen perusteella päätellä, ovatko ne kiinnostuneita kyseisistä hankintoja koskevista sopimuksista. Komissio toi myös esiin yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön, jonka mukaan yleinen viittaus kansallisen lainsäädännön säännökseen ei riitä täyttämään sopimuksia koskevien ilmoitusten julkistamista koskevia edellytyksiä.

72 Tästä seuraa, että Ranskan hallitus pystyi tutustumaan sitä vastaan esitettyyn väitteeseen virallisen huomautuksen perusteella, vaikka se ei ollut kovin eksplisiittinen siltä osin kuin se koski "sopimuksen tekeminen viittaamalla julkisia hankintoja koskevaan lakiin" -menetelmää. Näin ollen komission myöhemmin perustellussa lausunnossa esittämällä sopimuksen tekemisen perusteiden arvostelulla täsmennetään lainmukaisesti virallisessa huomautuksessa esitettyjä väitteitä. Komission väite voidaan siten tutkia.

73 Asiasisällön osalta on huomautettava, että kun hankintaviranomaiset eivät käytä alinta hintaa sopimuksen tekemisen ainoana perusteena vaan kun ne käyttävät perusteena useita eri perusteita sopimuksen tekemiseksi taloudellisesti edullisimman tarjouksen nojalla, niiden on ilmoitettava nämä perusteet joko sopimusta koskevassa ilmoituksessa tai sopimusasiakirjoissa. Tämän vuoksi yleinen viittaus kansallisen lainsäädännön säännökseen ei täytä tätä julkistamista koskevaa edellytystä (em. asia Beentjes, tuomion 35 kohta).

74 Ranskan hallitus väittää, että käsiteltävänä olevassa asiassa sopimuksen tekemisen perusteet mainittiin nimenomaisesti sopimusta koskevissa asiakirjoissa. Se ei ole kuitenkaan toimittanut yhteisöjen tuomioistuimelle tätä väitettä tukevia todisteita.

75 Näin ollen on todettava, että komission väite, joka koskee "sopimuksen tekeminen viittaamalla julkisia hankintoja koskevaan lakiin" -menetelmää, on perusteltu ja että Ranskan tasavalta ei ole noudattanut direktiivin 71/305/ETY 29 artiklan 2 kohdan ja direktiiviin 93/37/ETY 30 artiklan 2 kohdan mukaisia velvoitteitaan.

Urakan osien määrittämistapaa koskeva väite

76 Komissio väittää, että suuressa osassa tarkasteltuja sopimuksia koskevia ilmoituksia viitataan kohdassa "Sopimuksen kohde. Urakan osien määrittäminen ja edellytykset" ranskalaisten ammatillisten järjestöjen, erityisesti OPQCB:n ja Qualibat — Qualifélecin luokituksiin. Komissio mainitsee esimerkkinä edellytyksen "Qualibat-lämmitys 5312", jolla tarkoitetaan ilmastointitekniikan alan toimistoa, jolla on vähintään neljän vuoden käytännön kokemus ja joka kuuluu ETAM des Bâtiment et travaux publics -työehtosopimuksen nimikkeeseen 6.

77 Ranskan viranomaiset ovat komission mukaan tosin viralliseen huomautukseen antamassaan vastauksessa todenneet, että "näissä ilmoituksissa ei tarkoiteta, että huomioon voitaisiin ottaa ainoastaan Qualibat'n tai Qualifélecin myöntämät todistukset". Komissio katsoo kuitenkin, että kyseisten hankintaviranomaisten esittämät tekniset eritelmät voivat suosia kansallisia yrityksiä, jotka tuntevat kyseisen laatutodistusjärjestelmän ja jotka ovat tottuneet esittämään tuotantonsa

tai suorituksensa sopimusta koskevassa ilmoituksessa esitettyjen vaatimusten mukaisesti.

78 Ranskan hallitus väittää, että tällaiset vaatimukset ovat ainoastaan suuntaa-antavia ja etteivät ne tällöin voi olla syrjiviä. Luokitusnumeron lisääminen on aivan ylimääräistä, koska tämä on lisätty yleiskieliseen urakan osan määritykseen (sähköt, putkityöt jne.).

79 Lisäksi tämä sopimusta koskevan ilmoituksen 3 kohdassa tehty viittaus ammattijärjestöjen laatimiin luokituksiin ei sellaisenaan ole syrjivä, koska siinä ei anneta kotimaisille ehdokkaille enemmän tietoja toimitettavista suorituksista kuin muista jäsenvaltioista tuleville ehdokkaille. Tässä kohdassa ei täsmennetä valintaperusteisiin tai sopimuksen tekemisen perusteisiin liittyviä tietoja, vaan urakan osiin liittyviä tietoja, joita tultaisiin täydentämään sopimusasiakirjoissa.

80 Tältä osin on huomattava, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan yhdenvertaisuuden periaate, jonka erityinen ilmaus perustamissopimuksen 59 artikla on, ei kiellä ainoastaan kansalaisuuteen perustuvaa ilmeistä syrjintää, vaan kaikki piilevät syrjinnän muodot, jolloin soveltamalla muita erotteluperusteita tosiasiallisesti päädytään samaan lopputulokseen (ks. vastaavasti asia C-3/88, komissio v. Italia, tuomio 5.12.1989, Kok. 1989, s. 4035, 8 kohta).

81 Vaikka viittaaminen kansallisten ammatillisten järjestöjen luokituksiin ei tarkoita sitä, että ainoastaan näiden järjestöjen todistukset voitaisiin ottaa huomioon,

esitetyt tekniset eritelmät ovat käsiteltävänä olevassa asiassa kuitenkin niin erityislaatuisia ja abstrakteja, että periaatteessa ainoastaan ranskalaiset ehdokkaat voivat välittömästi ymmärtää niiden merkityksen. Tämän vuoksi näiden vaatimusten käyttäminen urakan osien määrittämisessä antaa ranskalaisille yrityksille urakan osista enemmän tietoa, minkä vuoksi näiden on myös helpompi tehdä sopimusta koskevassa ilmoituksessa esitettyjen kodifioitujen vaatimusten mukaisia tarjouksia.

82 Muista jäsenvaltioista tuleville urakoitsijoille on puolestaan vaikeampaa tehdä tarjouksia annetussa lyhyessä määräajassa, koska heidän on ensin otettava selvää kyseisiltä hankintaviranomaisilta näiden vaatimusten kohteesta ja sisällöstä.

83 Koska osien määrittäminen viittaamalla kansallisten ammatillisten järjestöjen luokituksiin ei kannusta muita kuin kotimaisia urakoitsijoita osallistumaan, se on siten välillistä syrjintää ja rajoittaa palvelujen tarjoamisen vapautta perustamissopimuksen 59 artiklassa tarkoitetulla tavalla.

84 Tämän vuoksi on todettava, että komission esittämä urakan osien määrittämistapaa koskeva väite on perusteltu ja että Ranskan tasavalta ei ole noudattanut perustamissopimuksen 59 artiklan mukaisia velvoitteitaan.

Osallistumisen vähimmäisvaatimuksia koskeva väite

85 Komissio väittää, että osallistumisen vähimmäisvaatimuksissa, jotka esitettiin tiettyjen Département du Nordin julkaisemien sopimuksia koskevien ilmoitusten

10 kohdassa, suunnittelijoilta vaadittiin todistusta arkkitehtiliittoon kuulumisesta. Komissio korostaa, että huolimatta Ranskan viranomaisten tekemästä erosta liittoon kuulumista koskevan järjestelmän ja sellaisen lupajärjestelmän välillä, joka koskee oikeutta harjoittaa arkkitehdin ammattia Ranskassa, suurimmassa osassa sopimuksia koskevia ilmoituksia 10 kohdassa mainittiin yksiselitteisesti seuraavaa: "suunnittelija: todistus arkkitehtiliittoon kuulumisesta". Näin ollen Département du Nord ei ollut komission mukaan noudattanut perustamissopimuksen 59 artiklasta johtuvia velvoitteitaan, koska se oli rajoittanut yhteisössä toimivien arkkitehtien palvelujen tarjoamisen vapautta.

86 Komissio toteaa lisäksi, että Wingles'n lukion osalta sopimusta koskevassa ilmoituksessa mainituissa vähimmäisvaatimuksissa oli vaadittu toimittamaan "OPQCB:n, Qualifélecin tai FNTP:n todistus ammatillisesta pätevyydestä". Direktiivin 71/305/ETY 23—28 artiklassa säädetään kuitenkin ehdokkaina olevien urakoitsijoiden laadullisista valintaperusteista ja erityisesti 26 artiklassa täsmennetään tapoja, joilla tekninen suorituskyky voidaan osoittaa. Asiassa 76/81, Transporoute, 10.2.1982 annetusta tuomiosta (Kok. 1982, s. 417) ilmenee, että urakoitsijan ammatillista pätevyyttä ei voida osoittaa muulla kuin direktiivin 71/305/ETY 26 artiklassa tyhjentävästi sallitulla tavalla. Näin ollen kyseinen hankintaviranomainen ei ollut komission mukaan noudattanut tämän säännöksen mukaisia velvoitteitaan.

87 Tältä osin on yhtäältä todettava, että todistuksen vaatiminen siitä, että suunnittelija kuuluu arkkitehtiliittoon, väistämättä suosii ranskalaisten arkkitehtien tarjoamia palveluja, mikä syrjii muita yhteisössä toimivia arkkitehteja ja siten rajoittaa näiden palvelujen tarjoamisen vapautta.

88 Oikeuskäytännön mukaan direktiivin 71/305/ETY vastaista on toisaalta se, että jäsenvaltio vaatii toiseen jäsenvaltioon sijoittautunutta tarjoajaa osoittamaan

muulla kuin tämän direktiivin 23–26 artiklassa määrätyllä tavalla, että kyseinen tarjoaja täyttää näissä säännöksissä säädetyt tarjoajan ammatillista pätevyyttä koskevat vaatimukset (ks. vastaavasti em. asia Transporoute, tuomion 15 kohta).

89 Joka tapauksessa Ranskan hallituskin myöntää, että komission arvostelu on perusteltua, mutta katsoo, että velvoitteiden noudattamatta jättäminen johtuu pääasiassa kyseessä olevien hankintaviranomaisten kokemattomuudesta julkisia hankintasopimuksia koskevien yhteisön säännösten soveltamisessa.

90 Näin ollen on todettava, että komission osallistumisen vähimmäisvaatimuksia koskeva väite on perusteltu ja että Ranskan tasavalta ei ole noudattanut perustamissopimuksen 59 artiklan ja direktiivin 71/0305/ETY 26 artiklan mukaisia velvoitteitaan.

Sopimuksenteon tuloksia koskevaa ilmoitusmenettelyä ja kirjallisten selvitysten ilmoittamatta jättämistä koskevat väitteet

91 Komissio katsoo, että vuosina 1993, 1994 ja 1995 Région Nord-Pas-de-Calais ei noudattanut direktiivin 71/305/ETY 12 artiklan 5 kohdassa ja direktiivin 93/37/ETY 11 artiklan 5 kohdassa säädettyä velvoitetta ilmoittaa tehdyistä sopimuksista. Komission mukaan näytti siltä, että ainoastaan Département du Nord oli julkaissut sopimuksenteon tuloksia koskevia ilmoituksia, jolloin Région Nord-Pas-de-Calais oli jättänyt noudattamatta velvoitteitaan myös tällä tavalla.

92 Lisäksi komissio toteaa, että Ranskan viranomaiset eivät ole toimittaneet sille 8.5.1996 päivätyllä täydentävällä virallisella huomautuksella pyydettyjä tietoja ja

erityisesti kirjallisia selvityksiä arvostelluista menettelyistä. Näin ollen Ranskan viranomaiset eivät ole komission mukaan noudattaneet direktiivin 93/37/ETY 8 artiklan 3 kohdan toisen alakohdan mukaisia velvoitteitaan.

93 Ranskan hallitus myöntää, että Région Nord-Pas-de-Calais ei ole julkaissut sopimuksenteon tuloksia koskevia ilmoituksia direktiivin 93/37/ETY 11 artiklan 5 kohdan ja direktiivin 71/305/ETY 12 artiklan 5 kohdan mukaisesti ja että kyseisiä menettelyjä koskevia kirjallisia selvityksiä ei ole ilmoitettu komissiolle direktiivin 93/37/ETY 8 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Se lisää, että tämä virhe voi johtua vain kyseisten hankintaviranomaisten kokemattomuudesta julkisia hankintasopimuksia koskevien yhteisön säännösten soveltamisessa.

94 Näin ollen on todettava, että sopimuksenteon tuloksia koskevaa ilmoitusmenettelyä ja kirjallisten selvitysten ilmoittamatta jättämistä koskevat väitteet ovat perusteltuja ja että Ranskan tasavalta ei ole noudattanut direktiivin 71/305/ETY 12 artiklan 5 kohdan ja direktiivin 93/37/ETY 8 artiklan 3 kohdan ja 11 artiklan 5 kohdan mukaisia velvoitteitaan.

95 Kaiken edellä esitetyn perusteella on todettava, että Ranskan tasavalta ei ole noudattanut perustamissopimuksen 59 artiklan, direktiivin 71/305/ETY 12 artiklan 5 kohdan, 26 artiklan ja 29 artiklan 2 kohdan sekä direktiivin 93/37/ETY 8 artiklan 3 kohdan, 11 artiklan 5 kohdan, 22 artiklan 2 kohdan ja 30 artiklan 2 kohdan mukaisia velvoitteitaan sellaisiin julkisia rakennusurakoita koskeviin sopimuksiin liittyvien kolmen vuoden aikana järjestettyjen tarjous-

kilpailujen yhteydessä, jotka koskevat Région Nord-Pas-de-Calais'n ja Département du Nordin teettämiä koulurakennusten rakennus- ja kunnostustöitä.

Oikeudenkäyntikulut

96 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 3 kohdan mukaan jos asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi, yhteisöjen tuomioistuin voi määrätä oikeudenkäyntikulut jaettaviksi asianosaisten kesken tai määrätä, että kukin vastaa omista kuluistaan. Koska komissio on hävinnyt asian kahden vaatimuksen osalta ja Ranskan tasavalta muiden vaatimusten osalta, on määrättävä, että asianosaiset vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) **Ranskan tasavalta ei ole noudattanut EY:n perustamissopimuksen 59 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 49 artikla), julkisia rakennusurakoita koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 26 päivänä**

heinäkuuta 1971 annetun neuvoston direktiivin 71/305/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna 18.7.1989 annetulla neuvoston direktiivillä 89/440/ETY, 12 artiklan 5 kohdan, 26 artiklan ja 29 artiklan 2 kohdan sekä julkisia rakennusurakoita koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 14 päivänä kesäkuuta 1993 annetun neuvoston direktiivin 93/37/ETY 8 artiklan 3 kohdan, 11 artiklan 5 kohdan, 22 artiklan 2 kohdan ja 30 artiklan 2 kohdan mukaisia velvoitteitaan sellaisiin julkisia rakennusurakoita koskeviin sopimuksiin liittyvien kolmen vuoden aikana järjestettyjen tarjouskilpailujen yhteydessä, jotka koskevat Région Nord-Pas-de-Calais'n ja Département du Nordin teettämiä koulurakennusten rakennus- ja kunnostustöitä.

2) Kanne hylätään muilta osin.

3) Ranskan tasavalta ja Euroopan yhteisöjen komissio vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Rodríguez Iglesias	Moitinho de Almeida	Edward
Sevón	Schintgen	Puissochet
Jann	Ragnemalm	Skouris

Julistettiin Luxemburgissa 26 päivänä syyskuuta 2000.

R. Grass
kirjaaja

G. C. Rodríguez Iglesias
presidentti